

TABIY FANLAR NAZARIYASI VA METODIKASINI O'QITISH JARAYONIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA FANLARARO INTEGRATSIYANI TAKOMILLASHTIRISH METODIKASI

Ruziqulova Farangiz

Qarshi davlat universiteti talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20306934>

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilariga tabiiy fanlarni o'qitishda fanlararo integratsiyani qo'llashning nazariy va metodik asoslari tadqiq etilgan. Zamonaviy ta'lim talablari doirasida integratsiyalashgan darslarni tashkil etish, o'quvchilarning dunyoqarashini yaxlit shakllantirish hamda mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish yo'llari yoritilgan. Maqolada an'anaviy ta'limdan farqli ravishda, fanlararo bog'lanishlarning o'quvchi motivatsiyasiga ta'siri va dars samaradorligini oshirish bo'yicha amaliy metodik tavsiyalar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: fanlararo integratsiya, tabiiy fanlar, boshlang'ich ta'lim, metodika, yaxlit dunyoqarash, kompetensiya, innovatsion yondashuv, dars samaradorligi. Kirish

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri — o'quvchilarga nafaqat tayyor bilimlarni berish, balki ularda mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlardan chiqish va olgan bilimlarini hayotda qo'llay olish ko'nikmalarini shakllantirishdir. Boshlang'ich sinf yoshidagi bolalarda atrof-muhit, tabiat va jamiyat haqidagi tasavvurlar hali bo'laklarga bo'linmagan, yaxlit holatda bo'ladi. Biroq amaldagi ta'limda ko'pincha fanlar bir-biridan ajratilgan holda o'tilishi bolaning dunyoni yaxlit idrok etishiga xalaqit beradi.

Tabiiy fanlar nazariyasi va metodikasi fani o'quvchilarda tabiat qonuniyatlarini anglash poydevorini qo'yadi. Ushbu jarayonda fanlararo integratsiyani takomillashtirish ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqishning eng maqbul yo'lidir. Matematika, ona tili, tasviriy san'at va texnologiya fanlarining tabiiy fanlar bilan uyg'unlashuvi o'quv materialini chuqurroq o'zlashtirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism

Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni integratsiyalashgan holda o'qitish — bu shunchaki ikki yoki undan ortiq fanning mavzularini mexanik ravishda birlashtirish emas. Bu — o'quvchining idrok etish faoliyatini tizimlashtirish, bir mavzuni turli tomonlama tahlil qilish san'atidir.

Pedagogik amaliyotda integratsiyaning bir nechta darajalaridan foydalanish mumkin:

Integratsiya darajasi	Qo'llanilish mohiyati	Misol
Mavzulararo (Gorizontal)	Bir xil mazmundagi tushunchalarni turli fanlarda parallel o'rganish.	"Tabiiy fanlar" da suv haqida o'qilganda, "Matematika" da suv hajmini o'lchash masalalarini yechish.
Fanlararo (Vertikal)	Bir fanning metodini ikkinchi fanning muammosini hal qilishga yo'naltirish.	Tabiat qo'yniga ekskursiya qilib, ko'rganlarini "Ona tili" darsida matn yoki insho shakliga keltirish.
Tizimli (Universal)	Bilimlarni hayotiy ko'nikmalar bilan bog'lash.	Ekologik muammolarni o'rganib, chiqindilardan "Texnologiya" darsida foydali buyumlar yasash.

Metodik yondashuvlar va interaktiv usullar

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida fanlararo integratsiyani rivojlantirish uchun darslarda quyidagi metodik zanjirdan foydalanish yuqori samara beradi:

"Muammoli izlanish" metodi: O'quvchilarga tabiatga oid muammo tashlanadi. Masalan: "Nega kuzda daraxt barglari sarg'ayadi va to'kiladi?" Bu savolga javob izlash jarayonida o'quvchi ham biologik jarayonni (Tabiiy fan), ham fasllar almashinuvi davriyligini (Matematika), ham tabiat go'zalligini tasvirlashni (Ona tili va san'at) birlashtiradi.

Loyiha ishlari (Project-based learning): "Bizning hovlimizdagi qushlar" yoki "Suvni tejaymiz" kabi kichik loyihalar o'quvchilarni tadqiqotchilikka o'rgatadi. Ular ma'lumot yig'ishadi (Ona tili), hisob-kitob qilishadi (Matematika) va ko'rgazma tayyorlashadi (Tasviriy san'at).

Xulosa

Boshlang'ich sinf tabiiy fanlar darslarida fanlararo integratsiyani tizimli yo'lga qo'yish ta'lim oluvchilarning passiv tinglovchidan faol tadqiqotchiga aylanishini ta'minlaydi. Bu metodika o'quvchilarda quyidagi ijobiy natijalarni ko'rsatadi:

Dunyoning yaxlit va bir-biri bilan bog'liq manzarasi shakllanadi;

O'quv yuklamasi kamayadi (chunki bir xil tushuncha qayta-qayta turli fanlarda chaynalsa, bola zerikadi, integratsiyada esa vaqt tejaladi);

Mantiqiy, tahliliy va ijodiy fikrlash qobiliyati barvaqt uyg'onadi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, integratsiyalashgan yondashuv — zamonaviy o'qituvchidan yuksak pedagogik mahorat va keng dunyoqarashni talab qiluvchi, ammo kelajakda o'z mevasini ortig'i bilan beruvchi eng samarali ta'lim strategiyasidir.

References:

1. Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O'zbekiston strategiyasi". — Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2021.
2. Mavlonova R., Rahmonqulova N. "Boshlang'ich ta'limda integratsiya". — Toshkent, 2018.
3. Yo'ldoshev J.G., Usmonov S.A. "Pedagogik texnologiya asoslari". — Toshkent, 2004.
4. Boshlang'ich ta'limning Milliy o'quv dasturi. — Toshkent, 2021.